

Hármas áldás — hármásáldás

Ha van a mai magyar helyesírásban leküzdhetetlenül nehéz pont, akkor az az egybeírás–különírás — a maga sok-sok szabályával, alszabályával és a szabályok alól a hagyományra s megszokásra hivatkozó kivételekkel. Itt van a cím — melyik a helyes? Már a kérdés is rosszul van föltéve. Így jó: melyik mikor helyes? Egy összhangzattani feladatsorban a hármás számmal jelölt hangzat: (a) hármás hangzat (hármás számú hangzat)— ekkor csak a sorban elfoglalt helyére utalunk; de ha a prím, terc, kvint hármásából építkező összhangzatra gondolunk, az hármashangzat (dúr, moll, szűkített, bővített hármashangzat vagy egyszerűen: hármás). Ilyenkor a „hármás” szó főnév, ezért önmagában is egybeírandó összetételről van szó, ám természetesen egyidejűleg jelentésváltozásra is utalunk: nem bármilyen három hang együtthangzását, hanem az előbbi háromét értjük hármashangzat alatt. (Ahogy a gyors írás és a gyorsírás között is nyilvánvaló jelentésbeli különbség van: a gyorsírás a közönséges kézírásnál feltétlenül gyorsabb, de azért, mert sajátos rövidítésrendszert használ.) A „hármás” szóval képzett összetételek közül ugyanígy nyilvánvalóak és szótárakban is föl vannak sorolva az effélék: a hármásugrás mint az atlétika egyik ága, amely nem akármilyen, hanem előírt háromféle ugrásból áll, vagy a matematikában a hármasszabály, amellyel egy aránypár ismert tagjainak hármásából számítjuk ki a negyedik, ismeretlen tagot. Sajnos a közkezen forgó lexikonok és más segédletek sok „kevésbé ismert” szakma, tudomány sajátos szókincsét nem rögzítik — az egyházi-egyházias műveltség több elemének dolgában is cserben hagynak vagy egyenesen félrevezetnek. A kényelmes, de nem mindig eléggé megbízható helyesiras.mta.hu/helyesiras/default/kulegy honlap például nem ismeri a háromnap (a húsvéti szent háromnap) szót; még jó, hogy a *Magyar katolikus lexikon* helyesen írja. Nem úgy a „hármás áldás” szócikket! Mert ez a liturgikus imatípus, amely az elmúlt néhány évben, a *Benedictionale Strigoniense* jelentőségének fölismerése óta többször volt publikációink témája és amelynek bemutatása a jelen lapszám terjedelmének jelentős részét is kiteszi, egybeírandó. Voltaképp lehetne használni —elő is fordul— stilisztikai előképére, az ároni áldásra is, de a fogalom egyértelműsítése érdekében igazán csak a római liturgia rögzített helyű ünnepélyes főpapi áldássorozatára célszerű alkalmazni — talán még a bizánci liturgia hármás áldásaira (papszentelés, házasságkötés) sem, és különösen nem néprajzi-folklorisztikai szövegösszefüggésben. Hármás áldás a hármás gyermekáldás is, mint Kisfaludy Sándor *Micz bán* című hangulatos regéjében (egy szép hölgy „hármás áldás terhével: / emlőn csüggő két csecsemőt / tartott a két karjában; / a harmadik hátán lógott / oda kötött rongyában); a hármás ikrek is azok. S hármás áldás David Yonggi Cho erről szóló koreai pünkösdi teológiájában a lélek üdvözülése, egészség, jólét hármassága.

Apróság lenne? A helyesírásban is szükséges, hogy „gyakorlott érzékeket birtokoljatok a jó és a rossz megkülönböztetésére”. (BenStr 32.)

Hajas István (1733–1739) veszprémi plébános

A fársáingi vétkek ellen

A pogányoknak bálványozó rendetlenségével a keresztény tisztességet és mértékletességet, ha csak ideig, ha csak mulatságra is elváltoztatni annyit tesz, mint Idvezítőnket a pogányok kezébe adni, amellet pedig a fársáingi vétkeket űzni micsoda, ha nem csúfolni, ostorozni, pökdösni? Az ilyenek ellen panaszkodott a koronás próféta által, mondván (Zsolt. 128,3): *A hátamon kovácsoltak a bűnösök, öszvegyülekeztek, leültek enni és inni, felkeltek játszani; és kevés volna, ha csak megcsúfolták, megostorozták, megpökdösték volna, hanem a felette való étel s ital által nékitüzesedvén, nem különben, mint a vas a tűzben, az én hátamon, mint egy üllőn kalapácsoltak, szemtelen öltözetekkel megcsúfoltak, trágár beszédekkel szemem közé pökdöstek; azokkal pedig, amik a jóllakást, a trágár beszédek szokták követni, a hátamon kovácsoltak.* Szerelmes Jézus! Keresztények-e ezek, akik véled ekképpen bánnak, akiknek a te csúfolásod, ostorozásod, pökdösésed nélkül mulatságok és kedvek sincsen? Erős volt ugyan, vitéz, nagy méltóságú Sámson, mert bírāja volt Izráelnek, de csak ember volt; mégis, hogy a filiszteusok ilyen erős, ilyen vitéz, ilyen nagy méltóságú embernek kivájták szemeit, a malomban, mint egy barmot dolgoztatták, főképpen pedig, hogy a malomból a vendégségbe vezették, hogy ott az egész nép nevetségére játsszék előttök, mint egy asztali tréfás bolond, a jószívű ember szánakodás nélkül nem olvashatja Bírák könyvében, (Bir. 16), hogy cselekedhetik tehát ilyen s még csúfabb, kegyetlenebb dolgokat a keresztény nép az ő lakozási és vigassági közt Idvezítőjével? Nagy csudája Isten irgalmasságának, hogy önként le nem omlanak a házak, amelyekben a tisztátalan szívek, a mosdatlan szájak, a fertelmes kezek, a telhetetlen torok becselenebb csúfot űznek Idvezítőnkéből, mint a filiszteusok Sámsonból. De ne bízzák bár el magokat az ilyen istentelenek, hogy mindjárt ott nem éri őket a bosszúállás. Mivel csúfot űztek, oly kegyetlenül és embertelenül bántak a filiszteusok Sámsonnal, az Isten bosszúállás nélkül el nem szenvedte; és az ő szent Fiáért ne álljon bosszút? Sámson játszott a filiszteusok kedve szerént egy ideig, nevelték a filiszteusok, kedvek tölt az Izráel bírójának gyalázatjában; de mikor nem is vélték, megrázá Sámson az oszlopokat, melyeken az egész ház fekszik vala, és leomla a ház a sokaságra, és sokkal többeket öle meg, meghalván, hogysen életében megölt vala. Vigyázzanak, rettegjenek, ójják magokat a keresztények, nem a bosszúállástól, mert ez előtt magokat el nem rejthetik, hanem ójják magokat a vétkektől, hogy azok által megcsúfolván, ostorozván, pökdösvén az Isten Fiát, meg ne érdemeljék a bosszúállást!

Hajas István: *Egyházi pásztor, II. könyv. Septuagesima vasárnaptól böjti végéig egyházi beszédek.*

Győr 1791; a teljes szöveg: 183–210. Quinquagesima vasárnap, második beszéd.

Újraközlés: *Régi magyar prédikációk 16–18. század. Egyetemi szöveggyűjtemény.*

Szerk. Szelestei N. László. Szent István Társulat, Budapest 2005. 135. A teljes szöveg: 133–138.